

DR. TILK PÉTER PHD

TANSZÉKVEZETŐ EGYETEMI DOCENS

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR ALKOTMÁNYJOGI TANSZÉK

HAVASI BIANKA

JOGHALLGATÓ

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

A Kúria Önkormányzati Tanácsa döntéseinek elvi megállapításai – az eljárási kérdések vonatkozásában – I. rész¹

Az Alaptörvény hatályba lépése óta az önkormányzati rendeletek alkotmányossági vizsgálata az Alkotmánybíróság, törvényességi vizsgálata a Kúria hatásköre.² A törvényességi felügyeleti jogkörben eljáró kormányhivatal a Kúriához fordul, amennyiben valamely önkormányzati rendelet *más jogszabályba ütközését* tapasztalja, a Kúria Önkormányzati Tanácsa pedig a törvénysértő rendeletet részben vagy egészben megsemmisíti.

A hatáskörré vonatkozó részletes szabályokat az Alaptörvény, a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.), valamint a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) tartalmazzák; ebben az írásban viszont ezeket nem tárgyaljuk teljeskörűen, hanem a Kúria e hatáskörének eljárási elemeit tekintjük át.³ Bevezetőként viszont indokolt a hatáskör jellegével összefüggésben születt néhány megállapítást idézni.

1. A hatáskör jellege

a) A Kúria Önkormányzati Tanácsának jogköre az önkormányzati aktusok, azon belül a rendeleti aktusok vizsgálatára terjed ki. A Kúria ebben a jogkörében normakontroll tevékenységet lát el, amelynek a lényege annak megállapítása, hogy az önkormányzati rendelet nem ütközik-e az Alaptörvény *T) cikk* (2) bekezdésében megjelölt más jogszabályba. „A Kúria tehát új hatáskörében olyan döntést hozó fórummá vált, amely nem dönt el, de a perben alkalmazandó jogszabály alkalmazhatóságáról tett megállapításai révén alakítja a jogvitát lezáró bírói döntés tartalmát. A Kúria normakontroll hatáskörét ezért közvetlenül nem az alanyi jogok érvényesítése, hanem általános jogi érdekesség vezérli. Bírói kezdeményezés esetében az alkalmazandó önkormányzati rendelet törvényességével (jogszerűségével) kapcsolatos bírói kételyeket igazolja vissza vagy oszlatja el. A Kúria Önkormányzati Tanácsának határozatait⁴ – a normakontroll eljárás sajátosságainak megfelelően a Bszi. 55. §

¹ Ez az írás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

² Részletesen tárgyalja SZABÓ LAJOS: A második önkormányzati törvény új vonásai című cikke [Új Magyar Közigazgatás 2012/4. 44. o.], valamint SZABÓ LAJOS: Törvények a helyi önkormányzatokról – Összevetés 1990, 2011. Kodifikáció és Közigazgatás 2012/1.

³ A tanulmány TILK PÉTER: „A Kúria Önkormányzati Tanácsa helyi jogalkotással kapcsolatos elvárásai” c. kötete (Kodifikátor Alapítvány, Pécs, 2014) egyik fejezetének átdolgozott továbbgondolása.

⁴ Megjegyzendő, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsa a nem érdemi (tipikusan megszüntető) döntéseit *végzés formában hozza, de a döntés megjelölése ekkor is „határozat”*. Pl. Köf.5.022/2013/9. számú határozat; Köf.5.024/2013/7. számú határozat; Köf.5.026/2013/2. számú határozat; Köf.5.034/2013/7. számú határozat; Köf.5.041/2013/2. számú határozat; Köf.5.043/2013/2. számú határozat; Köf.5.048/2013/6. számú határozat; Köf.5.052/2013/7. számú határozat; Köf.5.054/2013/4. számú határozat; Köf.5.058/2013/2. számú határozat; Köf.5.061/2013/6. számú határozat; Köf.5.062/2013/6. számú határozat; Köf.5.064/2013/6. számú határozat; Köf.5.067/2013/6. számú határozat; Köf.5.070/2013/6. számú határozat; Köf.5.071/2013/2. számú határozat; Köm.5.001/2014/5. számú határozat; Köf.5.002/2014/4. számú határozat

(4) bekezdése értelmében *erga omnes* hatályúak, és ellenük nincs helye további jogorvoslatnak. A Kúria ezen döntései tehát nem eldöntik a jogvitát, hanem beépülnek a jogvitát eldöntő bírói ítéletbe, határozatba.⁵ Ebből következően a Kúria Önkormányzati Tanácsának eljárása „olyan közjogi jellegű eljárás, amelynek középpontjában nem a jogi norma egyedi ügyre alkalmazása, hanem az önkormányzati norma és más jogszabály konfliktusa áll. Az eljárás célja nem egyedi ügyek eldöntése tehát. Az indítványozó nem alanyi jogot érvényesítő személy, hanem az ügyek egy részében a bíró lehet, míg a döntés címzettje az *erga omnes* hatály folytán »mindenki«. A Kúria Önkormányzati Tanácsa előtti eljárás lényege pedig – a hatályos szabályok alapján – nem ténykérdés, azaz a bizonyítás, nem a tényállás megállapítása és ahhoz kapcsolódó jogértelmezés, hanem norma normával való összevetése és ennek kapcsán jogértelmezés».⁶ Mivel az Önkormányzati Tanács eljárása normakontroll eljárás, amelynek lényege jogi norma jogi normával történő összevetése, ezért az Önkormányzati Tanács eljárásában a vizsgált rendelet törvényessége szempontjából például az sem lehet releváns kérdés, „hogy az alapügy felperese és az érintett önkormányzat, mint jogalkotó között milyen tartalmú szerződéses megállapodás született és annak milyen kihatása lehet a felperes telekadó-fizetési kötelezettségére».⁷

- b) A Kúria Önkormányzati Tanácsa ezt a hatáskörét gyakorolja a Bszi. által megjelölt indítványozói körhöz igazítottan, a kormányhivatal és az alapvető jogok biztosának indítványai esetében absztrakt normakontroll, bírói kezdeményezés esetén pedig konkrét normakontroll eljárásaiban. „Mindkét eljárás lényege a norma törvényességének ellenőrzése. Ezzel együtt az absztrakt normakontroll eljárás elsődleges célja az önkormányzati jogalkotás törvényességének, végső fokon a jogrendbe való illeszkedésének biztosítása. A konkrét normakontroll eljárás – bírói kezdeményezésre – az előbbieket mellett azt célozza, hogy a perbe vitt jogokról a bíró (alkotmányos) törvényes jogszabályok alapján döntsön. A bírói kezdeményezés intézményének szabályozása tehát nem elsődlegesen a felek jogérvényesítéséhez, hanem közvetlenül a bíró Alaptörvényben megfogalmazott kötelezettségéhez kötődik.»⁸ Jelezni kell, hogy a Kúria előtt nincs lehetőség önkormányzati határozatok felülvizsgálatára.⁹

2. A Kúria vizsgálati lehetőségének behatároltsága – a törvényesség és az alkotmányossági vizsgálat elkülönülése

- a) Előfordulhat olyan eset, amikor az adott önkormányzati rendeleti előírás törvényességi és alkotmányossági problémát egyaránt hordoz.¹⁰ Az Alkotmánybíróság szerint az indítvány nem fogadható be az Alkotmánybíróságra,

ha nem csak Alaptörvénybe ütközés, hanem más jogszabályba ütközés kérdése is felmerül az ügyben, mert ekkor az Alkotmánybíróságnak az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény (a továbbiakban: Abtv.) 37. § (1) bekezdése alapján nincs hatásköre az indítványt elbírálni. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy ilyen esetekben az indítványt át kell tenni az eljárásra hatáskörrel rendelkező Kúriára, mivel az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontja értelmében a bíróság dönt az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről.¹¹ A Kúria a rendeletet egészben vagy részben is megsemmisítheti; akadt azonban példa arra, hogy a rendeletnek annyira sok szabálya volt törvénytörtő, hogy a jogbiztonság követelménye miatt célszerűbb volt az egész rendelet megsemmisítése.¹²

- b) Az Alkotmánybíróság a 3097/2012. (VII. 26.) AB végzésben kimondta, hogy alaptörvény-ellenesség mellett *a más jogszabályba ütközés vizsgálatára is irányuló indítványok tekintetében nincs hatásköre eljárni*, az eljárásra hatáskörrel a Kúria rendelkezik.¹³ Ennek alapja az Abtv. 37. § (1) bekezdése, amely szerint az Alkotmánybíróság utólagos absztrakt normakontroll, bírói kezdeményezés, és alkotmányjogi panasz hatáskörében az önkormányzati rendelet Alaptörvénnyel való összhangját akkor vizsgálja, ha *a vizsgálat tárgya az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálata nélkül, kizárólag az Alaptörvénnyel való összhang megállapítása*. A Kúria gyakorlata természetesen ezzel megegyezik, azaz törvényességi és alkotmányossági problémát is hordozó előírás esetén eljár, de csak a törvényességi problémát vizsgálja. A Kúria kimondta, hogy *elsődlegesen az önkormányzati rendeletek más jogszabályba ütközését vizsgálja*, ugyanakkor – ahogy az Alkotmánybíróság 3097/2012. (VII. 26.) AB végzésben is megállapította – a jogi szabályozás nem zárja ki, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsa az alaptörvény-ellenes és egyben más jogszabályba is ütköző önkormányzati rendelet vizsgálatát saját hatáskörben lefolytassa, s döntsön az ilyen típusú ügyekben is.¹⁴

¹¹ 3097/2012. (VII. 26.) AB végzés. Az erre vonatkozó alkotmánybírósági gyakorlatot vö. TILK PÉTER: Az Alkotmánybíróság hatásköre és működése, Pécs, 2005, 281. o. Eszerint az Alkotmány 44/A. § (2) bekezdése szerint a törvénytörtő önkormányzati rendelet egyben alkotmánytörtő volt, az Alkotmánybíróság bárki indítványára lefolytatta az érdemi vizsgálatot, akkor is, ha az indítványozó valamely önkormányzati rendelet normatív tartalma tekintetében törvénytörtést állított. Látható, hogy a korábbi szabályozás nem választotta el egymástól az önkormányzati rendelet törvénytörtésének és alkotmánytörtésének vizsgálatát, azt egységesen az Alkotmánybíróság végezte. Épp ebből adódóan már korábban is többek részéről felmerült az igény, hogy az önkormányzati rendeletek felülvizsgálatát más szerv lássa el, kezdetben ezt a feladatot a közigazgatási bíróságoknak szánták, végül azonban a Kúria hatáskörébe került.

¹² Köf.5.073/2013/4. számú határozat

¹³ A „vegyes” indítványokkal kapcsolatos problémákat szemléletesen tárgyalja BALOGH ZSOLT: Az önkormányzati rendeletek törvényességi kontrollja c. munkájában. Új Magyar Közigazgatás, 2013/5., 41. o. Ilyen érdekesség, hogy ilyen esetben a Kúria alkotmányértelmezést is végez, de ez azért sem probléma, mert az alkotmányossági kérdések többnyire törvényességi szempontból, alapon is eldönthetőek.

¹⁴ Köf.5.054/2012/2. számú határozat; Köf.5.058/2012/2. számú határozat; Köf.5.041/2013/2. számú határozat

⁵ Köf.5.006/2013/3. számú határozat

⁶ Köf.5.006/2013/3. számú határozat

⁷ Köf.5.001/2013/6. számú határozat

⁸ Köf.5.083/2012/4. számú határozat

⁹ Köf.5.058/2013/2. számú határozat

¹⁰ Vö. pl. BALOGH ZSOLT: Önkormányzati jogvédelem. Fundamentum, 2012/2. 17. o.

- c) A Kúria eljárását tekintetben a fővárosi és megyei kormányhivatal, az alapvető jogok biztosa, valamint az a bíró kezdeményezheti, akinek az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során önkormányzati rendelet olyan rendelkezését kell alkalmaznia, amelynek más jogszabályba ütközését észleli.¹⁵ (A kormányhivatal és az alapvető jogok biztosa absztrakt, míg az eljáró bíró konkrét normakontrollt kezdeményezhet.)¹⁶ A Kúria Önkormányzati Tanácsának eljárását tehát magánszemély nem kezdeményezheti.
- d) A Kúria alkotmányossági kérdéseket alapvetően nem vizsgál: megállapította például, hogy annak a kérdésnek az eldöntése, miszerint az adott önkormányzati rendeletben a gazdálkodó szervezetet érintő szabályozás jogbizonytalanságot eredményez-e a gazdálkodó szervek szerződéskötése vonatkozásában, nem törvényességi, hanem alkotmányossági kérdés, amelynek vizsgálatára a Kúria Önkormányzati Tanácsának nincs hatásköre.¹⁷ Alaptörvény-ellenességre és törvénysértésre is hivatkozó indítványok elbírálására az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontja, valamint az Abtv. 71. § és 72. §-a alapján – értelemszerűen figyelemmel az Alkotmánybíróság gyakorlatára is – a Kúriának van hatásköre. Mindazonáltal a Kúria Önkormányzati Tanácsa a törvénysértés, illetve jogszabály-ellenesség tárgykörében vizsgálódik minden olyan esetben, amikor az indítványban állított tágabb körben megjelölt alaptörvény-ellenesség egyben jogszabályi kollízióként is értelmezhető¹⁸; ilyen volt például a konkrét ügyben a hátrányos megkülönböztetés tilalma. Az önkormányzati rendelet Alaptörvénybe ütközésének vizsgálatára viszont a Kúria Önkormányzati Tanácsának nincs hatásköre.¹⁹

3. A rendeletek vizsgálatának viszonyítási alapja – a mindenkor hatályos jog. A nem hatályos rendelet vizsgálati lehetősége

- a) A rendeletek törvényességének vizsgálatakor a Kúria a vizsgálat idején hatályos jogot veszi alapul, azaz a törvényességi kontroll mércéje az éppen hatályos más jogszabályi tartalom. A Kúria Önkormányzati Tanácsa a Köf.5031/2012. számú határozatában kifejtette, hogy „az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálata során az önkormányzati rendeletet (vizsgált rendelkezését) mindig a hatályos törvényekhez és a hatályos más jogszabályokhoz méri. A Kúria Önkormányzati Tanácsának – az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontjában és a Bszi. 24. § (1) bekezdés f) pontjában foglalt hatáskörében eljárva – az Alaptörvényből és törvényből eredő feladata, hogy az önkormányzati normákat a törvényekkel összhangba hozza, illetőleg – az új jogalkotást tekintve – összhangban tartsa. Az önkormányzati rendszer hatályos szabályainak a mindenkor hatályos törvényekkel és más jogszabá-

lyokkal kell összhangban állni. Ezt fejezi ki az Alaptörvény és a Bszi. idézett szabálya akkor, amikor kimondja, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsa a más jogszabályba ütköző önkormányzati rendeletet megsemmisíti.²⁰ Mindez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsa „az önkormányzati rendeletet főszabályként az elbíráláskor hatályos »más jogszabályhoz« méri. E főszabály érvényesül akkor is, ha a vizsgálandó önkormányzati norma már nincs hatályban, de perben még alkalmazni kell (elsőként: Köf.5004/2012/7.). Az Önkormányzati Tanács ezért – szemben az érintett Önkormányzat állásfoglalásában kifejtettekkel – az indítvány megalapozottságát nem az Ör. megalkotásakor, hanem az indítvány elbírálásakor hatályos joganyag és nem az Alkotmány, hanem az Alaptörvény rendelkezéseire figyelemmel vizsgálta. Utóbbi megállapítás nem zárja ki azt, hogy ahol arra lehetőség van, ott az Alkotmánybíróság elmúlt évtizedekben kialakított gyakorlatára is figyelemmel hozza meg döntését.²¹

- b) Ezalóla Kúria Önkormányzati Tanácsa a Köf.5.083/2012/4. határozatában azt a kivételt tette, hogy a már nem hatályos önkormányzati rendelet vizsgálatára irányuló bírói kezdeményezés esetén az önkormányzati rendelet egykori megalkotásakor fennálló idősíkot veszi figyelembe a magasabb jogi szabályozás viszonyítási alapjaként²². Ha az indítványozó nem kormányhivatal, hanem bírói tanács²³, akkor ez a tanács csak abban az esetben tud eleget tenni a jogvita alkotmányos/törvényes jogszabályon alapuló eldöntése tekintetében fennálló kötelezettségének, ha arra kap választ, hogy a perben alkalmazandó – és a perbe vitt jogokat keletkeztető – rendelet a jogviszony létrejöttékor megfelelt-e a hatályos jogrendnek. Az alapper elbírálása szempontjából nincs érdemi összefüggés – és ezért szükségtelen – annak vizsgálata, hogy a rendelet támadott rendelkezése a Kúria eljárása idején, tehát a bírói kezdeményezés elbíráláskor hatályos törvényi rendelkezésekkel összhangban áll-e.²⁴

„A Bszi 55. § (2) bekezdés a) pontja ugyanis a hatályos rendelet megsemmisítése mellett lehetővé teszi, hogy az Önkormányzati Tanács megállapítsa a hatályon kívül helyezett önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközését. Bírói kezdeményezés esetén – ahogy azt a fentebb idézett

¹⁵ Pl. Köf.5.041/2013/2. számú határozat, Köf.5.058/2013/2. számú határozat, Köf.5.076/2013/3. számú határozat

¹⁶ Köf.5.047/2013/3. számú határozat

¹⁷ Köf.5.009/2012/5. számú határozat

¹⁸ Köf.5.001/2013/6. számú határozat

¹⁹ Köf.5.017/2012/8. számú határozat

²⁰ Hasonlóan például: Köf.5.015/2012/6. számú határozat; Köf.5.055/2012/8. számú határozat; Köf.5.067/2012/4. számú határozat; Köf.5.074/2012/6. számú határozat; Köf.5.086/2012/5. számú határozat; Köf.5.001/2013/6. számú határozat; Köf.5.013/2013/7. számú határozat; Köf.5.015/2013/6. számú határozat; Köf.5.018/2013/6. számú határozat; Köf.5.020/2013/5. számú határozat; Köf.5.031/2012/11. számú határozat; Köf.5.039/2013/4. számú határozat; Köf.5.046/2013/7. számú határozat; Köf.5.055/2013/9. számú határozat; Köf.5.057/2013/8. számú határozat

²¹ Köf.5.001/2013/6. számú határozat. Vö. még: BOKROS ANDREA ERZSÉBET: A Kúria normakontroll tevékenysége az önkormányzatok gazdálkodását érintő helyi rendeletek vizsgálata tükrében. Jegyző és Közigazgatás, 2014/2. 43. o.

²² Hasonlóan: Köf.5.005/2013/4. számú határozat; Köf.5.007/2013/4. számú határozat

²³ BALOGH ZSOLT mutat rá, hogy a bírói kezdeményezések száma igen csekély, ami abból (is) eredhet, hogy a bíró érdeke az ügy mielőbbi lezárása. Vö. BALOGH ZSOLT: Az önkormányzati rendeletek... 40. o.

²⁴ Köf.5031/2012. számú határozat; Köf.5.083/2012/4. számú határozat; Köf.5.020/2013/5. számú határozat; Köf.5.055/2013/9. számú határozat

Köf.5043/2012/3. számú határozat is kifejtette – lehetőség van arra, hogy az Önkormányzati Tanács a már nem hatályos önkormányzati rendeletet az alkalmazáskori magasabb jogszabályhoz mérje, függetlenül attól, hogy az hatályban van-e. Ez felel meg annak, hogy a bírónak a jogszabályok »alkalmazáskori idődimenzióját« kell figyelembe venni, s annak, hogy az Önkormányzati Tanácsnak lehetősége van a konkrét esetben alkalmazási tilalom elrendelésére. A Pp. 339/A. §-a szerint: »[a] bíróság a közigazgatási határozatot – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a meghozatalakor alkalmazandó jogszabályok és fennálló tények alapján vizsgálja felül.« Erre tekintettel a Kúria Önkormányzati Tanácsa a vizsgált jogszabályoknak (az önkormányzati rendeletnek és a viszonyításként felhozott más jogszabályoknak) a bírói kezdeményezés alapját képező határozat meghozatalakor hatályos szövegét vette alapul az ügy elbírálásakor.²⁵

Az Önkormányzati Tanács így »bírói kezdeményezés esetén érdemben vizsgálja az indítványt abban az esetben is, ha az elbírálás idején már sem a támadott önkormányzati rendelet, sem a referencia alapként szolgáló más jogszabály már nincs hatályban [elsőként: Köf.5083/2012., MK 2012. 32.]»²⁶

A bírói kezdeményezés jellegét összefoglalóan ábrázolja a Kúria alábbi megállapítása. Az Önkormányzati Tanács konkrét normakontroll – azaz bírói kezdeményezés – során eljárva a Köf.5043/2012/3. számú határozatában a következőkre mutatott rá: »A bírói kezdeményezés intézményének szabályozása (...) nem elsődlegesen a felek jogérvényesítéséhez, hanem közvetlenül a bíró Alaptörvényben megfogalmazott kötelezettségéhez kötődik. A Kúria Önkormányzati Tanácsa ehhez az alaptörvényi környezethez igazította a Bszi. IV. fejezete eljárási rendelkezéseinek értelmezését és alkalmazását. A bíró a peres eljárás időbeliségéhez képest korábban létrejött jogviszonyokból származó jogokról, kötelezettségekről dönt a jogviszony létrejöttékor hatályos jogszabályok alapján, ezért tevékenysége szükségképpen »visszaható« jellegű. Sok esetben a bíró alkotmányossági, törvényességi kezdeményezése olyan időben válik szükségessé, amikor az alkalmazandó jog – vagy annak viszonyítási jogszabályi alapja – már nincs hatályban. Mindez azonban nem változtat a bíró azon alaptörvényi kötelezettségén, hogy jogállami keretek között a jogokról és kötelezettségekről az Alaptörvénynek megfelelő, a demokratikus viszonyok között keletkezett és fennálló jogrend koherenciájába illeszkedő (jogszabály) önkormányzati rendelet alapján kell döntenie.« E határozat rögzítette: »Az indítványozó bírói tanács csak abban az esetben tud eleget tenni alkotmányos kötelezettségének, ha arra kap választ, hogy a perben alkalmazandó és a perbe vitt jogokat keletkeztető Ör. hatályossága idején megfelelt-e a hatályos jogrendnek.«²⁷ »A jog pedig akkor áll fenn, a kötelezettség akkor állapítható meg, ha a keletkezésükkor azt a jogállami körülmények között alkotott jogrend elismerte. Az Önkormányzati Tanács gyakorlatában ezen megfontolások alapján döntött abban az esetben, ami-

kor a hatályos és perben még alkalmazandó önkormányzati rendeletet megsemmisítette, mivel a megalkotására felhatalmazó törvényi rendelkezést a korábbiakban az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek mondta ki.«²⁸

c) Míg tehát absztrakt normakontroll esetén a Kúria Önkormányzati Tanácsa csak hatályos önkormányzati rendeletet vizsgálhat, addig konkrét normakontroll során hatályon kívül helyezett önkormányzati rendeletet is, ha a hatályon kívül helyezett rendeletet konkrét, a bíróság előtt lévő ügyben alkalmazni kell.²⁹ Ezt fejezi ki a Bszi. 51. § (1) bekezdés d) pontja és (2) bekezdés b) pontja, amelyek az indítvány elutasítása, illetve az eljárás megszüntetése jogkövetkezményt az indítvánnyal támadott rendelkezés hatályvesztése esetén csak akkor írnak elő, ha az eljárást a kormányhivatal vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezte.³⁰ Más ügyben is kimondta a Kúria, hogy bár az ügyben a rendelet tekintetében vizsgálni kért probléma tárgyában a Kúria már döntött, és az eljárásban a rendeletet ex nunc hatállyal megsemmisítette; megállapítható ugyanakkor, hogy »jelen ügyben nem absztrakt, hanem konkrét normakontroll eljárást kezdeményezett az indítványozó: bírói kezdeményezés esetén az eljárás tárgya a vizsgálni kért jogszabály bíró előtt folyamatban lévő ügyben való alkalmazhatósága is.« Mivel a korábbi döntés alkalmazási tilalom tárgyában nem döntött, így e tekintetben lehetőség nyílt új eljárásra.³¹

d) A rendeletet emiatt az önkormányzatnak az elfogadásakor hatályos jogszabályi környezetre tekintettel kell megalkotnia, illetve a jogszabályváltozásokra tekintettel módosítania, a törvényességi felülvizsgálat azonban a felülvizsgálat idején hatályos jogszabályokat kéri számon az önkormányzati szabályozáson.³² (A Kúria esetjogában olyan helyzetet is találni, amikor a felhatalmazó szabályok többször is változáson mentek keresztül, és egy eredetileg engedélyezett, majd tiltott tevékenység újra engedélyezetté vált – a kedvtelésből tartott állatok tartásával kapcsolatos rendeletalkotási felhatalmazás kérdéskörében).³³

Az Önkormányzati Tanács kimondta azt is, hogy mivel az önkormányzati jogalkotón visszamenőlegesen csak a norma megalkotásakor hatályos eljárási szabályok tiszteletben tartása kérhető számon, ezért a Kúria Önkormányzati Tanácsa a közjogi érvénytelenség ezen esetében a törvényességi vizsgálatot nem az elbíráláskori, hanem az önkormányzati rendelet megalkotásakor hatályos jogszabályi kerethez viszonyítja.³⁴

e) Az Alkotmánybíróság bizonyos esetekben nem hatályos jogszabály vizsgálatát is elvégzi³⁵, azt leszögezi azonban, hogy »nem létező jogszabály alkotmányosságának az elbírál-

²⁸ Köf.5.083/2012/4. számú határozat

²⁹ Köf.5.069/2013/4. számú határozat

³⁰ Köf.5.076/2013/3. számú határozat

³¹ Köf.5.075/2013/4. számú határozat

³² Köf.5.023/2012/9. számú határozat; Köf.5.067/2012/4. számú határozat

³³ Köf.5.046/2013/7. számú határozat

³⁴ Köf.5.010/2013/4. számú határozat; Köf.5.013/2013/7. számú határozat

³⁵ TILK PÉTER: Az Alkotmánybíróság hatásköre és működése, Pécs, 2005. 137–140. o.

²⁵ Köf.5.046/2013/7. számú határozat. Vö. ezzel kapcsolatban: BALOGH ZSOLT: Az önkormányzati rendeletek... 39. o.

²⁶ Köf.5.051/2013/4. számú határozat

²⁷ Köf.5.046/2013/7. számú határozat; Köf.5.049/2013/7. számú határozat; Köf.5.059/2013/4. számú határozat; Köf.5.083/2012/4. számú határozat

lására... az Abtv. nem biztosít indítványozási jogot³⁶. Ezt a gyakorlatot – helyesen – a Kúria is folytatja.

A nem hatályos rendelet vizsgálatának két alapvető esete lehet: egyik, ha a rendelet eredeti szövege már nem hatályos, ám a módosított szöveg is hordozza az indítványozó által felvetett törvényességi problémát. Ekkor a normakontroll-eljárásra lehetőség van.³⁷ A másik eset, ha a nem hatályos szabályt konkrét, egyedi ügyben alkalmazni kell.³⁸ Az Önkormányzati Tanács rámutatott, hogy a Bszi. 56. § (5) bekezdése bírói kezdeményezés esetén lehetővé teszi a megsemmisített önkormányzati rendelet egyedi ügyben történő alkalmazási tilalmának elrendelését. „A Kúria Önkormányzati Tanácsa hatáskörét értelmezve úgy döntött, hogy nem hatályos önkormányzati rendelet törvényellenességének megállapítására és a rendelet konkrét esetben való alkalmazhatósága kizárására irányuló bírói kezdeményezés esetén vizsgálni kell azt is, hogy a nem hatályos önkormányzati rendelethez vonatkozó normakontroll lefolytatásának lehet-e a törvénysértés kimondásán túlmenő eljárásjogi következménye.”³⁹ Ez az eljárásjogi jogkövetkezmény – törvénysértés esetén – az alkalmazási tilalom elrendelése lehet.⁴⁰ A Bszi. 56. § (5) bekezdése szerint „[h]a az önkormányzati rendeletnek a bíróság előtt folyamatban lévő ügyben alkalmazandó rendelkezésének megsemmisítésére, illetve más jogszabályba ütközésének megállapítására bírói kezdeményezés alapján kerül sor, az önkormányzati rendelet megsemmisített, illetve más jogszabályba ütközőnek ítélt rendelkezése nem alkalmazható a bíróság előtt folyamatban lévő egyedi ügyben, valamint valamennyi, a megsemmisítés időpontjában valamely bíróság előtt folyamatban lévő egyedi ügyben.”

Bírói kezdeményezés esetén tehát hatályát veszített önkormányzati rendelet vizsgálatára is lehetőség van, azaz bírói kezdeményezés esetében önmagában az önkormányzati rendelet utólagos hatályon kívül helyezése nem akadályozza az Önkormányzati Tanács eljárásának. A Bszi. értelmében a támadott önkormányzati rendelet hatályon kívül helyezése, bírói kezdeményezés esetében nem minősül megszüntetési oknak, illetve a törvényellenesség a jogellenesség megállapításának és alkalmazási tilalom kimondásának jogkövetkezményét vonja maga után.⁴¹

f) Külön figyelmet érdemelnek a módosító szabályok más jogszabályba be nem épülő részei, illetve ezek vizsgálati lehetősége.

Az Önkormányzati Tanács rámutatott, hogy a „jogalkotás elmúlt időszakában a dereguláció bevett módszerévé vált az,

hogy a jogalkotó a záró rendelkezések között nem csak a módosító jogszabály hatályba lépéséről, a »továbbhatás« korlátozásáról, kizárásáról, hanem egyúttal a módosító jogszabály hatályon kívül helyezéséről is dönt⁴². E technika hátterében az a jogalkotói megfontolás húzódik meg, hogy a módosító jogszabály rendelkezései beépülnek a módosított jogszabályba és a beépülést követően hatályban tartásuk szükségtelenül terheli a jogrendet. A jogrendből kivont norma főszabályként nem érvényesül. Ezért a módosító jogszabály azon rendelkezései, amelyek nem épülnek be a módosított jogszabályba, hatályon kívül helyezésüket követően nem fejtik ki hatásukat.”⁴³

A Kúria szerint, amennyiben a módosító rendelet átmeneti rendelkezései nem jelennek meg a módosított rendeletben, úgy azok a hatályon kívül helyezést követően nem fejtik ki hatásukat, azaz nem érvényesíthetők.⁴⁴

Az Önkormányzati Tanács megállapította: „az önkormányzati jogalkotót rendelete módosításakor nem terheli törvényi kötelezettség az átmeneti szabályok megalkotására. A Jat.⁴⁵

7. §-a rendelkezik a jogszabályok hatályba lépéséről, 15. §-a pedig rendezi a szabályozási átmenet kérdéskörét. E törvényi szabályok jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában érvényesülnek [15. § (1)-(2) bekezdései], azaz abban az esetben, ha az önkormányzati jogalkotó nem, vagy nem megfelelően rendelkezik a tárgykörben.”⁴⁶ A konkrét esetben az érintett önkormányzat megalkotta ugyan a rendeletet módosító rendelkezések főszabálytól eltérő átmeneti szabályait, azok azonban a módosított jogszabályba való beépülés hiányában, valamint a hatályon kívül helyezés folytán nem tudtak érvényesülni. Önmagában ez a tény azonban a Kúria fenti döntése szerint nem eredményez törvénysértést.

g) Figyelemmel a Jat. 10. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltakra, a Kúria Önkormányzati Tanácsa normakontroll eljárásában „nem a módosító, hanem a hatályos módosított, azaz az új rendelkezést magában foglaló (inkorporáló) jogszabály törvényességét vizsgálja”⁴⁷.

h) Az Önkormányzati Tanács kimondta azt is, hogy az önkormányzati jogalkotó hatályát veszített jogszabályt nem módosíthat⁴⁸.

4. A vizsgálat tárgya – a rendelet tartalom szerinti megítélése

a) A Kúria a rendelet-felülvizsgálat során találkozott olyan esettel, amikor a normatív rendelet valójában egyedi döntést foglalt magában.

³⁶ 1581/H/1992. AB határozat, ABH 1994, 751, 753.

³⁷ Köf.5.049/2012/6. számú határozat; Köf.5.055/2013/9. számú határozat és Köf.5.069/2013/4. számú határozat. Az Alkotmánybíróság gyakorlata is ez volt: Az Alkotmánybíróság azonban a konkrét esetben azt is megállapította, hogy az önkormányzati rendelet módosított szabályai is tartalmazzák az indítványozó által kifogásolt szabályozási módot. Ezért az Alkotmánybíróság – állandó gyakorlatának megfelelően – az alkotmányossági vizsgálatot a hatályos rendelkezések tekintetében folytatta le (pl. 137/B/1991. AB határozat [1992]; 882/B/1998. AB határozat [2002]; 470/B/1998. AB határozat [2005].)

³⁸ Köf.5.049/2013/7. számú határozat

³⁹ Köf.5.004/2012/7. számú határozat

⁴⁰ Köf.5.049/2012/6. számú határozat

⁴¹ Köf.5.001/2013/6. számú határozat

⁴² Megjegyezzük: a Jat. 12. §-a szerint erre nincs lehetőség, mivel a 12. § (1) bekezdés szerint: „A módosító rendelkezés és hatályon kívül helyező rendelkezés a hatálybalépéssel... végrehajtottá válik”; a (2) bekezdés szerint pedig „[a] jogszabály (1) bekezdés szerint végrehajtottá vált rendelkezése a végrehajtottá válást követő napon hatályát veszti”. Ilyen szabály hatályon kívül helyezésére tehát nem, hogy nincs szükség, de az a Jat. erejénél fogva lehetetlen is.

⁴³ Köf.5.040/2012/6. számú határozat

⁴⁴ Köf.5.040/2012/6. számú határozat

⁴⁵ A jogalkotásról szóló 2010. évi CXIII. törvény.

⁴⁶ Köf.5.040/2012/6. számú határozat

⁴⁷ Köf.5.013/2012/7. számú határozat

⁴⁸ Köf.5.065/2012/10. számú határozat

Az Önkormányzati Tanács abból indult ki, hogy az „Alaptörvényt megelőzően normakontroll monopóliummal az Alkotmánybíróság rendelkezett, így az Alkotmánybíróság látta el az önkormányzati rendeletek alkotmányossági és törvényességi vizsgálatát is. *Az Alkotmánybíróság a normakontroll során nem az elnevezése, hanem a tartalma alapján döntötte el, hogy az adott aktus normának minősül-e, s fennáll-e a hatásköre az alkotmányossági-és törvényességi vizsgálatra. Így pl. a 17/1997. (II. 28.) AB határozat visszautasított önkormányzati rendeletbe foglalt olyan rendelkezés vizsgálatát, amely tartalmában egyedi képviselő-testületi határozatnak minősült (ABH 1997, 468, 469). Az önkormányzati rendeletbe foglalt egyedi döntés alkotmányossági-és törvényességi vizsgálatának hatáskör hiányában történő megtagadása mögött az az alkotmányos feladatmegosztás állt, hogy az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik minden normatív és a bíróságok hatáskörébe tartozik minden egyedi döntés vizsgálata.*”⁴⁹

b) Ez a helyzet a Kúria Önkormányzati Tanácsának gyakorlatában másként került megítélésre.

Az Alaptörvény hatálybalépésével ugyanis „a fenti feladatmegosztás megváltozott, a bíróságok is ellátnak normakontroll feladatokat (és az Alkotmánybíróság is vizsgálhat egyedi bírói döntéseket). Az alkotmányos feladatmegosztás új rendszerében a Kúria – a normakontroll keretében – az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálatát végzi, önálló törvényértelmezés keretében. *A Kúria normakontroll eljárása során fennállónak tekinti hatáskörét a normába foglalt egyedi döntések törvényességi vizsgálatára is. Az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontjába foglalt hatáskör, azaz az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálata kiterjed az önkormányzati rendeletbe és azok mellékleteibe foglalt valamennyi rendelkezés vizsgálatára, függetlenül attól, hogy azok normatív vagy – tartalmában – egyedi döntést tartalmaznak. Ha nem így lenne, akkor a törvényességi vizsgálat – és egyben mindenfajta bírói felülvizsgálat – alól kikerülnének a rendeletbe foglalt egyedi döntések. Mindez – azon túl, hogy jogorvoslati problémákat is felvet – az önkormányzati működés törvényességi vizsgálatával kapcsolatos bírósági feladatokról is idegen lenne.*”⁵⁰

5. A mérce: a törvényesség.

A célszerűségi vizsgálat lehetőségének kizártsága

a) Az Alkotmánybíróság – Kúria által is követett – gyakorlata alapján a célszerűtlen, igazságtalan, „rossz” jogszabályok önmagában e jellemzőik miatt nem válnak alkotmányellenessé.⁵¹ Ennek következtében megsemmisítésükre csak akkor van lehetőség, ha tartalmi alkotmányellenesség is felmerül velük kapcsolatban. Ugyancsak nem eredményez alkotmányellenességet a terminológia elavultsága. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanis a terminológia

elavultsága önmagában nem eredményezi a jogbiztonság sérelmét, ezért nem is alkotmányellenes.⁵² Ugyancsak nem vizsgálható a jogszabályok alkotmányossága értelmezési nehézségek és célszerűtlenség címén.⁵³ Alkotmány sértésnek csak az minősül, ha a sérelmezett jogszabály tartalma olyan mértékben homályos, vagy rendelkezései olyannyira ellentmondásosak, hogy a tisztázatlanság feloldására a jogszabály-értelmezés már nem elegendő, s a jogalkotási fogyatékoság a jogállamiság szerves részét alkotó jogbiztonság sérelmét idézi elő.⁵⁴ A jogrendszer átláthatósága és a jogi normák megismerhetőségének követelménye miatt azonban nem fogadható el, ha valamely rendelkezés hatályos szövegét csak a teljes hatályos joganyag sokrétű egybevetése alapján lehet megállapítani.⁵⁵ Szintén nem alkotmányossági kérdés önmagában a jogi szabályozás technikája. Emiatt nem alkotmánybírói feladat a jogalkotó fogalmazási stílusának és szövegszerkesztési módszereinek a minősítése.⁵⁶ Mindezekon túlmenően valamely jogszabály nem válik alkotmányellenessé akkor, ha korszerűtlenné vált, és veszített szabályozó erejéből. *„A jogalkotó hatáskörrel felruházott szerveknek nemcsak a jogszabály megalkotása előtt kell elemezniük a szabályozni kívánt társadalmi-gazdasági viszonyokat, az állampolgári jogok és köteleességek érvényesülését, hanem a jogszabály érvényesülése során is. Ha a jogalkotó szerv azt tapasztalja, hogy az általa kibocsátott jogszabály korszerűtlenné vált, elsősorban saját hatáskörében köteles intézkedni.*”⁵⁷

b) A Kúria Önkormányzati Tanácsa (igazodva az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatához) kimondta, hogy az Alaptörvény és a Bszi. által lehetővé tett „normakontroll során az önkormányzati rendeletek célszerűségi vizsgálatát nem végezheti el. Felhatalmazása arra terjed ki, hogy az önkormányzati rendeletek jogszerűségét, más jogszabályokkal való ellentétét vizsgálja, és az ellentét megállapítása esetén az önkormányzati rendeletet megsemmisítse. A normakontroll során az Önkormányzati Tanács nem függetlenedhet teljes mértékben az előtte lévő ügy alapjául szolgáló tényállástól.”⁵⁸

c) Az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontjában és a Bszi. 24. § (1) bekezdés f) pontjában foglalt törvényességi vizsgálat során az önkormányzati rendeletek törvénnyel ellentétes tartalma esetén van lehetősége a rendelet (vagy a rendelet valamely rendelkezése) megsemmisítésre. A Kúria Önkormányzati Tanácsának „nincs alaptörvényi vagy törvényi felhatalmazása az önkormányzati rendeleti szabályozás célszerű-

⁵² 981/B/1991. AB határozat. ABH 1993, 561, 562.

⁵³ Az értelmezhetőség és végrehajthatatlanság tehát nem mindig alkotmányossági kérdés, hanem a jogszabály célszerűségére és alkalmazására vonatkozó mérlegelés tárgya lehet. A jogszabályok célszerűségének vizsgálata azonban nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe. 496/B/1990. AB határozat. ABH 1991, 425, 427. Az Alkotmánybíróság utólagos normakontrollra irányuló eljárásban csak alkotmányossági kérdéseket vizsgál, hatásköre nem terjed ki a jogi szabályozás célszerűségének és szakszerűségének vizsgálatára, és arra sincsen jogosítványa, hogy jogszabály-módosítást kezdeményezzen. 988/B/1993. AB határozat. ABH 1999, 473, 474.

⁵⁴ 1263/B/1993. AB határozat. ABH 1994, 672, 673 és köv.

⁵⁵ 11/1994. (III. 2.) AB határozat. ABH 1994, 399, 401.

⁵⁶ 167/B/1991/10. AB határozat. ABH 1991, 541, 542.

⁵⁷ 751/B/1990. AB határozat. ABH 1990, 346, 347.

⁵⁸ Köf.5.007/2013/4. számú határozat

⁴⁹ Köf.5.047/2013/3. számú határozat

⁵⁰ Köf.5.047/2013/3. számú határozat

⁵¹ 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, KILÉNYI GÉZA alkotmánybíró különvéleménye. ABH 1991, 236, 248.

ségének vizsgálatára, nincs lehetősége arra, hogy a szabályozás ésszerűségét, hatékonyságát mérlegelve vonja le a megsemmisítés jogkövetkezményét. Ilyen lehetősége azért nincs, mert ezzel átvinné az önkormányzati rendeletek megalkotására felhatalmazott helyi önkormányzatok feladatát és felelősségét.⁵⁹

d) Amikor a központi jogszabályok a helyi jogalkotást érintően elveket fogalmaznak meg (mint a konkrét esetben a költségvetés hulladékgazdálkodási közszolgáltatás biztosításának elve), „ezen elvek érvényesítésére az önkormányzatok kötelesek. Az önkormányzati rendelet megsemmisítésére azonban csak akkor van lehetőség, ha a rendelet vagy annak valamely rendelkezése nyilvánvalóan és fogalmilag szemben áll a törvényekbe foglalt elvekkel, az önkormányzati szabályozással az elvek nem valósíthatók meg. Abban az esetben viszont, ha az önkormányzati rendeleti szabályozással az a probléma merül fel, hogy az nem szolgálja hatékonyan a törvényi elvek megvalósulását, vagy az elvek más módon is megvalósíthatóak, mint amit az önkormányzat választott, a törvényellenesség – pusztán ezen az alapon – nem állapítható meg. Az önkormányzatok szabályozási autonómiájába tartozik – a törvényi kereteken belül – a törvényi célok megvalósítása. Ha közvetlen törvénysértés nem állapítható meg, akkor az önkormányzat által választott mérlegeléssel szemben legfeljebb az önkormányzatnak a választópolgárok felé fennálló politikai felelőssége áll fenn.”⁶⁰

A konkrét esetben a Kúria Önkormányzati Tanácsa úgy ítélte meg, hogy önmagában az a tény, amely szerint a hulladékgazdálkodással kapcsolatos rendelet alapján a legkisebb edényméret a 120 literes (s nem a korábbi 50 literes) zárt műanyag edényzet, illetve az, hogy a rendelet szerint a díjkedvezményre csak az egy fős háztartások (s nem az egy- és két fős háztartások) jogosultak, az önkormányzat mérlegelési körébe tartoznak. Önmagában a vizsgált rendeletbeli szabályokra nem volt mondható, hogy nyilvánvalóan szemben álltak volna a költségvetés hulladékgazdálkodási közszolgáltatás biztosításának elvével.⁶¹

6. A rendelet létezésének megállapítása

a) A Kúria Önkormányzati Tanácsának – az érdemi vizsgálatot megelőzően, elsődlegesen – abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a rendelet jogszabálynak tekinthető-e. A kúriai felülvizsgálat tárgya ugyanis a hatályos önkormányzati szabályozás, amelynek a mindenkor hatályos

jogrendben kell megtalálnia jogforrasi helyét.⁶² Amennyiben tehát a képviselő-testület megalkotta egy adott rendelet módosítását, úgy a kúriai felülvizsgálat tárgya már nem lehet az eredeti rendelet, ellenkező esetben viszont az indítvány megalapozottságát az eredeti rendeletszöveg viszonylatában kell vizsgálni.

b) A Kúria gyakran szembesül azzal, hogy nem állapítható meg: a rendeletet megalkotta-e az önkormányzat vagy sem (ennek jelentősége a mulasztási eljárásban jelenik meg). Az érintett önkormányzat esetenként nem nyilatkozik arról, hogy elfogadta volna a hiányolt rendeletet. Gyakran az érintett önkormányzat jogalkotási tevékenysége a világhálón sem követhető. A Kúria Önkormányzati Tanácsa a Köm. 5064/2012. számú határozatában megállapította: „abban az esetben ha sem a kormányhivatal, sem a Kúria nem tudja hitelesen megállapítani, hogy az önkormányzat megalkotta-e az adott tárgyú rendeletet úgy azt (...) úgy kell tekinteni, hogy az önkormányzat nem tett eleget rendeletalkotási kötelezettségének, ami alapul szolgálhat a Möt. 137. § (3) bekezdése és 138. §-a alapján a rendelet-pótlási eljárásnak”⁶³, figyelemmel a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletének részletes szabályairól szóló 119/2012. (VI. 26.) Korm. rendelet 9. § d) pontjára is.⁶⁴

c) Az adott rendelet megléte vagy hiánya nem pusztán a jogalkotási mulasztás megállapításakor fontos kérdés. A Kúriának tudnia kell, hogy a vizsgálat időpontjában a rendelet hatályos-e, és a kihirdetésnek megfelelő tartalmát is ismernie kell. Ez néha nem tűnik egyszerű kérdésnek, mert még az njt.hu weboldal sem mondható teljesnek az önkormányzati rendeletek fellelhetőségét tekintve.

d) Konkrét ügyben is okozott gondot a hatályos jog fellelése: az érintett önkormányzat nem tájékoztatta az Önkormányzati Tanácsot arról, hogy megtárgyalta-e a képviselő-testület az Ör. 8. §-ának módosítását tartalmazó javaslatot. A Kúria azt is megállapította, hogy az önkormányzat a világhálón sem rendelkezik honlappal, „így jogalkotási és egyéb tevékenysége semmilyen formában nem követhető a nyilvánosság számára”⁶⁵.

Írásunk következő részében szót ejtünk a megsemmisítés időbeli hatályának kérdésköréről, az önkormányzat-kormányhivatal-bírók közötti együttműködési kötelezettség aspektusairól, a bírói kezdeményezéssel kapcsolatos elvárásokról, az eljárásban igénybe vehető bizonyítási eszközök köréről és több más eljárási kérdéstről is.

⁵⁹ Köf.5.056/2013/3. számú határozat

⁶⁰ Köf.5.056/2013/3. számú határozat

⁶¹ Köf.5.056/2013/3. számú határozat

⁶² Köf.5.027/2012/15. számú határozat; Köf.5.069/2013/4. számú határozat

⁶³ Köm. 5064/2012/2. számú határozat; Köm.5.069/2012/3. számú határozat; Köm.5.023/2013/6. számú határozat

⁶⁴ Köm.5.064/2012/3. számú határozat; Köm.5.025/2013/7. számú határozat

⁶⁵ Köf.5.015/2012/6. számú határozat